

ПРОБЛЕМИ И ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА ПРЕД РАЗВИТИЕТО НА ПАЗАРА НА ПРЕВОЗИ С ВЪЗДУШЕН ТРАНСПОРТ В БЪЛГАРИЯ

Натали Михайлова, Магдалена Цекова, Петя Коралова – Ножарова
natty_mz@abv.bg, magdalenacekova@abv.bg, petyakoraloaicloud.com

**ВТУ „Тодор Каблешков”, ул. Гео Милев” № 158, София,
БЪЛГАРИЯ**

***Ключови думи:** въздушен транспорт, проблеми, решения.*

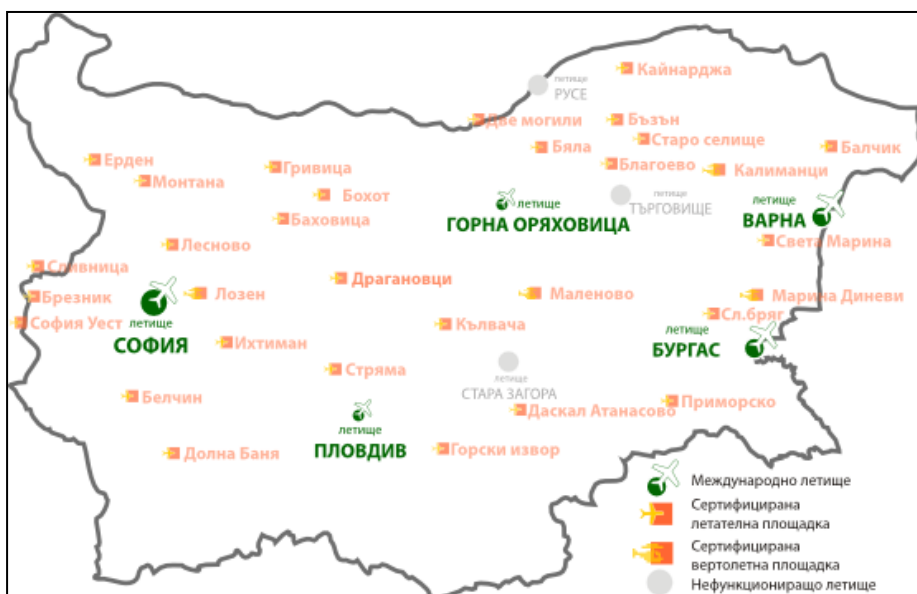
***Резюме:** Настоящият доклад има за цел да изследва развитието на пазара на товарни и пътнически превози с въздушен транспорт в България. За целта ще бъдат анализирани група от показатели, като: самолетодвижения, брой обслужени пътници, пазарен дял на авиокомпаниите, реализирани превози до български летища, приходи на летищни оператори и др. Въз основа на изследваните данни са очертани проблемите, които затрудняват развитието на въздушния транспорт и са предложени мерки за бъдещо развитие.*

1. СЪСТОЯНИЕ НА ВЪЗДУШНИЯ ТРАНСПОРТ В БЪЛГАРИЯ

Бързите темпове на развитие на глобалната икономика, налагат все по-високи стандарти за качество и сигурност на превозите. Поради това е необходимо целенасочено развитие на транспортния сектор, по начин който да отговаря на съвременните изисквания на потребителите. Въздушният транспорт има основна роля за осъществяването на икономическите връзки между различните страни и за обслужване на повишената мобилност на хората. От друга страна, той стимулира развитието на много видове отрасли като самолетостроене, приборостроене, производство на висококачествени течни горива и други. Някои от основните предимства на въздушния транспорт са високата скорост на движение на самолетите, бързите срокове на доставка на товарите, комфорт, сигурност и безопасност на полетите. Анализирането на развитието на въздушния транспорт е важно за правилното дефиниране на проблемите и идентифициране на ефективни решения на тези проблеми.

Въздушният транспорт е най-бързо развиващият се вид транспорт. Република България разполага с 5 действащи летища за обществено ползване, три нефункциониращи летища и около 150 летателни площадки (виж фигура 1). Неопериращи, поради незадоволително състояние на инфраструктурата в момента, са Русе, Стара Загора и Търговище. Основният пътничкопоток е насочен към и от летищата София, Варна и Бургас. Същевременно другите две функциониращи летища – Горна Оряховица и Пловдив, нямат необходимия трафик за покриване на разходите за поддържане на дейността си.

В страната са регистрирани 21 авиационни оператори за извършване на товарни и пътнически полети, със 71 въздухоплавателни средства, от които 59 са предназначени за обществени търговски полети, а останалите - за бизнес и товарни полети.

фигура 1 Сертифицирани летища и летателни площадки в България
Източник; Интернет сайт на ГД „ГВА“

2. АНАЛИЗ НА ГРУПА ОТ ПОКАЗАТЕЛИ ЗА РАЗВИТИЕ НА ПАЗАРА НА ВЪЗДУШНИ ПРЕВОЗИ В БЪЛГАРИЯ

С цел да се изследва състоянието на пазара на въздушни превози в страната ще бъдат анализирани група от показатели, които се отнасят до развитието на летищната инфраструктура от една страна и до въздушните превозвачи – от друга.

фигура 2 Обслужени пътници в българските летища през периода 2012-2016 година
Източник: Интернет сайт на НСИ

Изменението в броя на пътуващите лица през българските летища през 2016 г. спрямо 2012 г. ясно показва тенденция към нарастване на пътничкооборота, който в края на периода е с 35 % повече от този през 2012 г. Най-много обслужени пътници от

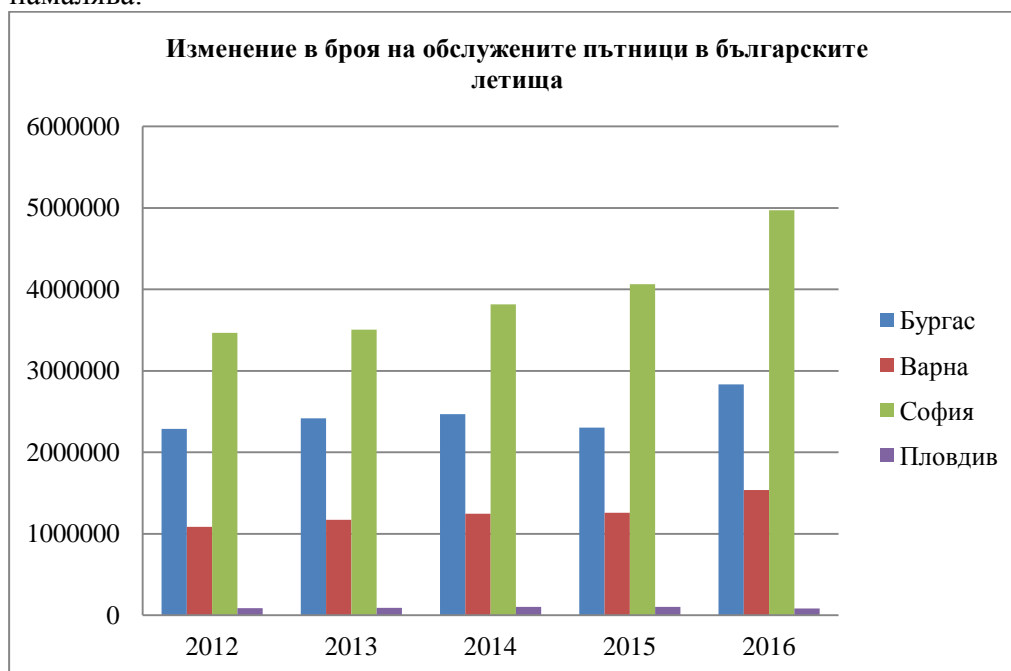
българските летища имаме през 2016 година - 9 552 785 пътника. Ръстът е характерен както за излетелите пътници, така и за кацналите.

фигура 3 Относителен дял на чартърните спрямо редовните полети по години

Източник: Собствени изчисления

Най-малък е относителен дял на чартърните спрямо редовните линии през 2016г съответно – 16%. За периода 2012-2013г от графиката става ясно, че се бележи ръст от 1% като относителният дял през 2013г става 23%. До края на 2016 г. техният дял намалява.

фигура 4 Изменение в броя на обслужените пътници на Летище Пловдив спрямо 2012 година

Източник: Интернет сайт на ГД „ГВА“

Международно летище София (SOF/LBSF), известно още като Аерогара София, е най-голямото летище в България. Разположено е на около 10 километра източно от центъра на столицата и се стопанисва от едноименното дружество „Летище София“ ЕАД. Състои се от два терминала: терминал 1 е с максимален експлоатационен капацитет 1,8 милиона пътника годишно. Терминал 2 разполага с централна сграда,

изградена върху площ от 56 500 кв. м. и допълнителна галерия дълга 200м. Обслужват се 7 пътнически ръкава. Годишният капацитет за обслужване на пътници е 2,6 милиона пътника. През 2016 г. обслужените пътници на Летище София са достигнали почти 5 млн. пътника или ръст от 43,5% спрямо 2012 г. От своя страна броят на обслужените пътници през годините нараства с 18%, съответно в международни редовни полети увеличението е около 9%, а във вътрешни около намалява с около 15%. Прави впечатление, че обслужените пътници по международни чартърни полети постепенно намаляват. Топ дестинациите на пътниците от летище София са до Лондон, Милано – 92 941 пътника, Виена – 807 708. Най-голям пазарен дял на Летище София държи авиокомпанията Уиз Еър с 30,6%, след нея се нарежда България Еър – 21,7%, Райънеър – 10,2 % и т.н. Най-малък пазарен дял имат Ейджиан Еърлайнс и Алиталия съответно – 1,8% и 1,6%.

Летище Бургас е международно летище в Югоизточна България. Разположено е в бургаския квартал Сарафово, на 10 km североизточно от центъра на град Бургас. Летището заема второ място по пътничкопоток в страната след летище София. Неговият годишен капацитет е да обслужва 2 700 000 милиона пътника, като може да предостави 1263 заминаващи и 1220 пристигащи пътници при пиково натоварване. Най-много пътници са обслужени в летището през 2016 г. – 2,8 млн. пътника.

Международно летище Варна се намира на северното черноморско крайбрежие, на 7,5 км от гр. Варна. От края на 2006 г., по силата на договор с българското правителство, Летище Варна е отдадено на концесия за срок от 35 г. на германо-българския консорциум „Фрапорт Туин Стар Еърпорт Мениджмънт“ АД. Обслужените пътници на летището са се увеличили с 14% през 2016 г. спрямо 2012г. Международните редовни полети имат най-голям дял и увеличаване. След тях се нареждат международните чартърни полети, а вътрешните редовни остават почти постоянни.

Летище Пловдив или Летище Крумово е летището на втория по големина град в България, Пловдив. Разположено е на 12 километра югоизточно от Пловдив, близо до село Крумово. Стопанисва се от едноименното дружество "Летище Пловдив ЕАД". От фиг.4 става ясно, че и обслужените пътници на летище Пловдив намаляват. Намаляват и пътниците превозени в международните редовни и чартърни полети. Превозените пътници във вътрешни редовни полети остават почти постоянни. Броят на обслужените пътници намалява с 15% през 2016 спрямо 2015 г.

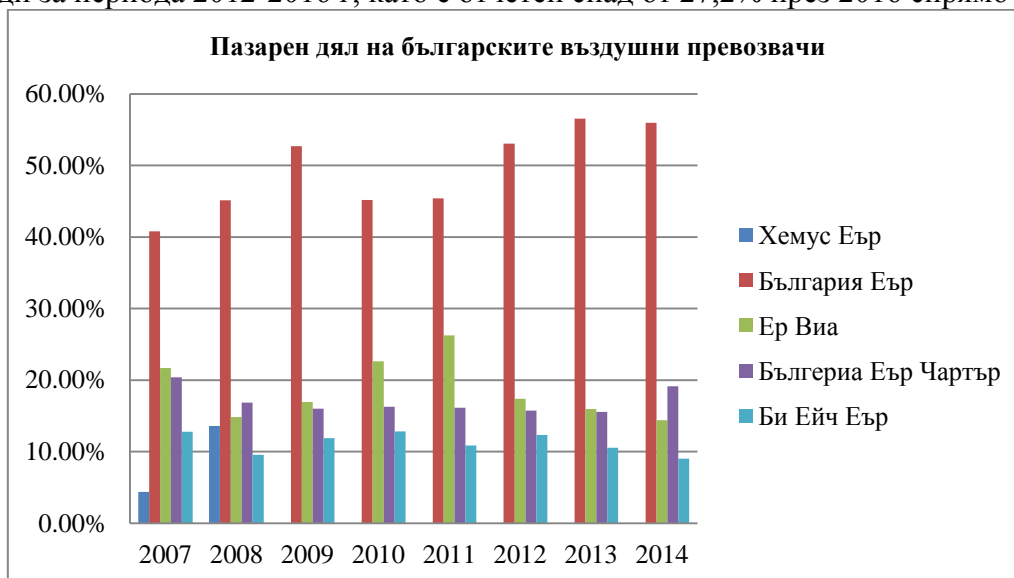

Фигура 5 Приходите, получени от българските летища за периода 2012-2016г.

Източник: Министерство на финансите и собствени изчисления

За периода 2012-2016г. преобладава значителен ръст в обема на реализираните приходи от летище София. Наблюдава се нарастване от 29,2% през 2016 г. спрямо 2012

г. За летище Пловдив е характерна тенденция на намаляване в броя на реализираните приходи за периода 2012-2016 г, като е отчетен спад от 27,2% през 2016 спрямо 2012 г.

Фигура 6 Пазарен дял на българските авиокомпани

Източник: ГД „ГВА” и собствени изчисления

„България Ер“ АД е най-голямата българска компания, която предлага въздушни превози. Флотът на компанията включва 12 самолета. Пазарният дял от оборота на българския пазар, който авиокомпанията държи през последните години (2007 – 2014), е между 40 и 56%. Тя извършва редовни полети от София, Варна и Бургас до 27 основни града в Европа и Близкия изток, а също така чартърни и бизнес полети по заявка до над 100 дестинации. „България Ер“ извършва редовни полети до столиците или големите основни градове в Русия, Германия, Великобритания, Швейцария, Испания, Франция, Италия, Чехия, Австрия, Холандия, Белгия, Гърция, Унгария, Израел, Ливан и Кипър.

Второ място по пазарен дял заема авиокомпанията „Ер Виа”, която е създадена като първата частна авиокомпания в България. Изпълнява предимно чартърни полети по поръчка основно на германски (Thomas Cook, TUI) туроператори от и за България, както и „мокър лизинг“ от името на над 60 авиокомпани. От 2016 година е с новото ѝ име VIA Airways. Нейният пазарен дял за период 2007-2014 г. е между 20 и 25%.

Останалите авиокомпани, които изпълняват предимно чартърни превози, заемат пазарен дял под 20%.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ:

Въз основа на извършения анализ във втори раздел на разработката, могат да бъдат направени следните изводи за пазара на въздушни превози в България:

1. Броят на обслужените пътници в българските летища непрекъснато се увеличава за периода 2012-2016 г., като тази тенденция е характерна както за излетелите, така и за кацналите пътници. Най-много пътници са били обслужени в летище София, като обемът на пътничопотока в летища София, Бургас и Варна непрекъснато нараства през разглеждания период (2012-2016 г.) докато в летище Пловдив той намалява.
2. Делът на чартърните полети, спрямо полетите по редовни линии значително намалява през разглеждания период, като през 2016 г. е отбелязан спад от 27,3% спрямо 2012 г.;

3. Приходите от дейността на летище София се увеличават с всяка следваща година, докато приходите от дейността на летище Пловдив непрекъснато намаляват. Тази тенденция съответства на развитието на обема на пътничкопотока през периода 2012-2016 г. в двете летища;
4. По отношение на българските въздушни оператори, най-голям пазарен дял заема националният ни превозвач – България Еър (49,3%), извършващ редовни полети. Останалата част от пазарния дял се държи от компании, осъществяващи предимно чартърни превози (20 авиопревозвача).

От съществено значение за увеличаване на броя на превозените и обслужени пътници в българските летища е подобряване на състоянието на инфраструктурата, което е пряко свързано с качеството на предлаганата услуга. Голяма част от българските летища са концесионирани (Летище Бургас и Летище Варна), което е потвърждение за нарастване на обема на пътничкопотока, който преминава през тях.

От друга страна българските авиопревозвачи се конкурират с ниско-тарифни чуждестранни компании, които заемат сериозен относителен дял на пазара на пътнически въздушни превози. Това предполага, че националните въздушни оператори трябва да осигуряват високо качество на обслужване на пътниците на борда на самолетите, както и редовност, сигурност и бързина на полетите.

ЛИТЕРАТУРА

- [1] Коралова П., ОЦЕНКА НА ЕФЕКТИВНОСТТА НА ПЪТНИЧЕСКАТА ПРЕВОЗНА РАБОТА ВЪВ ВЪЗДУШНИЯ ТРАНСПОРТ, сп. Механика Транспорт Комуникации, брой 3, 2016 г.
- [2] Главна дирекция „Гражданска въздухоплавателна администрация”, Статистика, <https://www.caa.bg/bg/category/292/statisticheska-informaciya>, посетен на 13.05.2018 г.
- [3] Министерство на финансите, Публични разходи, www.minfin.bg, посетен на 13.05.2018 г.

PROBLEMS AND PERSPECTIVES OF THE AIR TRANSPORT MARKET IN BULGARIA

Natali Mihailova, Magdalena Tsekova, Petya Koranova - Nozharova
natty_mz@abv.bg, magdalencekova@abv.bg, petyakoranovacloud.com

Todor Kableshkov University of Transport, 158 Geo Milev str., Sofia, BULGARIA

Key words: *air transport, problems, solutions.*

Abstract: *The paper aims to be analyzed the development of air transport market in Bulgaria. The main purpose is to be examined a number of indicators such as: number of the passengers carried, share of the airlines, revenues of the airport operators. As a result of the analysis, the main problems that hinder the development of the air transport in Bulgaria will be identified and measures will be proposed.*